

SANTERI ALKIO

SYTEEN
TAIKKA
SAVEEN

Santeri Alkio

Syteen taikka saveen

«Public Domain»

Alkio S.

Syteen taikka saveen / S. Alkio — «Public Domain»,

Santeri Alkio

Syteen taikka saveen

Huvinäytelmä 1:ssä näytöksessä

HENKILÖT:

IISAKKI PERÄKORPI, talollinen, leskimies, 60 vuoden ikäinen.

MIINA, hänen tyttärensä, 20 vuoden ikäinen.

JUHO, hänen poikansa, nuori talollinen.

RIIKA, Juhon vaimo.

LIISA, Peräkorven palveluspiika, 40 vuoden ikäinen.

KYLÄ-MAIJA, vanha akka.

TANAKKALA, vanhahko talollinen.

NIERULAINEN, vanhahko talollinen.

Näyttämö: Talonpoikaismalliin sisustettu kamari, perällä ja sivulla ovi. Huonekaluina muutamia tuoleja, pöytä, piironki ja sen päällä tualettipeili, arkku nurkassa j.n.e.

PERÄKORPI (noin 60-ikäinen, osittain paljaspäinen ukko, mustat housut ja aivina paita päällä. Paidan hihat ovat rikki. Istuu tuolilla, ajelee partaansa, tirkistellen kuvaansa kuvastimessa, joka on vastapäisellä tuolilla. Alkaa pyyhkiä rievulla leukaansa.) – Niin se näkyy olevan, että kun ihminen tulee vanhaksi niin ei enää kykene oikein kunnolla partaansa ajamaan... Kyllähän se muuten aina menisi, mutta kun kädet alkavat niin kovasti vapista ja naama vetäytyy ryppyihin (Katselee kuvaansa peilissä.) On sekin merkillinen Jumalan ihmetyö, että parta kasvaa niin kuin synti samalla, kuin päänlaki paljastumistaan paljastuu (Alkaa taas ajella partaansa.)

MIINA (Tulee, astuu tualetin eteen huiviansa laittamaan).

PERÄKORPI. Älä ... älä vaan tyr-tyrkkää minua!

MIINA. Teitä!

PERÄKORPI (Viskaa veitsen tuolille ja alkaa pyyhkiä leukaansa.) Äs ... saamari, kun tein taas haavan! Onko minulle puhdas paita?

MIINA. Puhdas paita! Mitä te sillä nyt tekisitte, kun ette kotoa kuitenkaan mene minnekään?

PERÄKORPI. Kuka sen on sanonut etten minä mene minnekään? Sitä paitsi tapasi äitivainajasi joka sunnuntaiaamuna antaa puhtaan paidan, ja olivat ne silloin eheitäkin, liekö nyt yhtäkään.

MIINA. Tottahan laittoit puhtaita paitoja omalle miehellesi, että olisi sen saanut vähänkin ihmisten näköiseksi.

PERÄKORPI. Ihmisten näköiseksi! Sinun sanasi menevät liijan syvälle, kuule (Nousee.) Minä olen kuitenkin sinun isäsi, olin sitten kuinka vanha ja ruma tahansa (Nyrkkiä puiden:) Muista se: sinä perit kerran, jos elät, minun rumuutenikin, eikä vaan tavaroitani.

MIINA (Yhä peilaillen.) Pyh!

PERÄKORPI. Laita minulle puhdas paita!.. Katso miten likainen ja rikkiäinen tämä on.

MIINA. Minä lähdän kirkkoon, enkä ehdi sitä enää hakea.

PERÄKORPI. Sano missä niitä on, niin haen kyllä itsekin.

MIINA (Ei puhu mitään, peilailee ja sovittelee vaan huiviaan.)

PERÄKORPI. Kuulitko sinä? Ota se peili mukaasi.

MIINA. Hyvä Jumala, minkälainen vanhus te olette! Silloin kuin lapsenne lähtee kirkkoon saadakseen sielullensa ravintoa, silloin teidän paatunut sydämenne pakottaa teitä nostamaan sodan

paidoista. Jos te otatte omantuntonne päälle sen, että minä nyt alan paikata teidän paitojanne ja paikkaan koko kirkonajan, niin minä teen sen paikalla?

PERÄKORPI (Asettuen uudelleen parranajoasemaan ja nauraen pisteliäästi.) Jos minä näkisin sen ihmeen, että sinä paikkaisit minulle paidan, niin kyllä tohtisin sen synnin selkääni ottaa.

MIINA (Pettyneenä.) Sen minä kyllä uskon! (Juhlallisesti.) Älkää, isä rakas, olko niin mammonan orja. Teidänkin olisi jo aika sunnuntai-aamusin ajatella vahan muutakin kuin paitoja ja parran ajoa.

PERÄKORPI. Kyllä.

MIINA. "Kyllä" te aina sanotte.

PERÄKORPI. Onhan se kristillisempää edes myöntää kuin olla aina vastaan niin kuin sinä.

MIINA. Kylläpä sitä käskisi aina olla teidän mielenne mukaan.

PERÄKORPI. Saisit sinä... Ai perhana! ... kun leikkasin taas haavan (Pyyhkielee verta.) Siinä sinä kanssa palpotat koko päivän! Mene jo siitä tiehesi jos kerran menet.

MIINA (Ilkkuen.) Minunko syyni tuokin oli?

PERÄKORPI (Matkien Miinaa.) "Minunko syyni tuokin oli."

MIINA (Menee nauraen ja ilvehtien.)

PERÄKORPI (Katsahtaa taaksensa Miinan mentyä, heittää parranajon, nousee leukaansa pyyhkien.) Nyt minä tahdon akan vaikka mistä! Tuo tulee aina vaan yltäisemmäksi mitä enemmän häntä lahjon, silkkihuiveja ja musliineja ostelen. Jumalauta! mun pistää kovin vihakseni kun ei ole enää eheätä paitaa ottaa yllensä, vaikka tytär silkissä ja sametissa prameilee. Haukkuu vaan sitte silmät täyteen jos joskus jotain tekemään hänet vaadin, muutama kelvoton! (Miettii.) Mahtaisiko saada tuon piika-Liisan suostumaan? Hän on tosin vähän ruma ja hiukan hassahtava, mutta hyvä ja huolellinen työhminen niin että kyllä hän emännyyttä hoitamaan kelpaisi (Katsottuaan kuvaansa isossa peilissä. Huokaisten:) Kyllä en minäkään ole kaunis, eikä minullakaan liene enää valikoiman varaa, sillä nuoret ja koreat ne katsovat aina enempi naamaa kuin rahataskua... Se se oli saakelin hullua, etten jo kymmenen vuotta takaperin nainut silloista piikaani, vaan annoin muiden johtaa itseäni. Silloin oli vielä verevyyttä poskissani, tukkani oli kuin rohdin tortti ja – siinä tytössä olisi ollut emäntää joka taholle... (Sattuu katsahtamaan saappaisiinsa.) Saamari kun ovat nuo saappaatkin ravassa, täytyy niitäkin vähän mustata, jos tässä kosimaan pitää ruveta (Laittaa paperitukon johon tahrui pesästä nokea. Keskeyttäen saappaitten, mustaamisen:) Ja totta puhuen, kyllä Liisa ihmiseksi kelpaa, kun puetaan hänet. Saateipa raha puutu. Jääköön Miina tästälähin vähemmälle ja syyttäköön itseänsä, kun ei vähääkään lapsen tavoin isäänsä kohtele. Hän on aina niin kun olisi paholaisen niellyt, Jumala paratkoon! Ja jos minulla on vielä elämänpäivä, niin ennen pitkää putoovat vaatteet riepuina päältäni (Vie tupaan parranajovehkeet.) Ei minun tarvinnut näitä tällaisia ennen kannella kun emäntä vainaja eli. (Istuu tupakoimaan.)

Mutta mitenkähän helkkarissa minä osaisin sille Liisalle asian puhua niin, ettei siinä kovin pitkiin juttuihin tarvitsisi ruveta? Hän on vähän yksinkertainen (Nousee, ottaa verkatakin naulalta, ja pannessaan sitä päälleen.) Panen tuon verkatakin päälleni, se kuitenkin antaa vanhallekin miehelle vähän paremman ja juhlallisemman ulkomuodon (Katsoo peiliin.) Noo, en minä vielä sentään niin kauhean vanhalle näytä! (Istuutuu.) Perhana tietää, olisiko parempi vihkaista asiasta Kylä-Maijalle, että se puhuisi Liisalle, vai puhunko itse ja nyt kohta?.. Tässä todellakin tarvitsee rohkoryypyn, sillä asiata en enää lykkää, en! (Menee piirongin luo, ottaa sieltä pullon, josta ryypää. Katsoo sitten ulos ikkunasta.) Kas, mutta tuollahan se Kylä-Maija meneekin, tpruu! (Hätäisesti liikkuen.) Huudankohan minä hänet tänne, vai annanko olla? Jos se nyt jää, niin se jää ainaiseksi, sillä minä olen, herra paratkoon, tällaisissa asioissa aika pelkopöksy... Jos vasikan nahatkin saan, niin enpä ole ensimmäinen, eikä viimeinenkään. Menköön syteen taikka saveen! (Kiirehtii ulos. Vähän ajan kuluttua palaa takaisin ja huutaa ovesta jälkeensä:) Tule tänne Maija!

KYLÄ-MAIJA (Astuu sisään reppuineen.) Kun oikein tuo isäntä vie mun kamariin. Voi juutas kun teillä on komea tuolettipeilikin!

PERÄKORPI. Käy istumaan.

KYLÄ-MAIJA. Jotta oikein käsketään istumaan. Voi paikkaa kun se isäntä on viimeaikoina kovin lihonut ja tullut pulskaksi. Oikeinpa mä nyt vasta silmäni avajan, kun on kohta niin iso vatsa kun Mikin-tuvan vaarilla. Te olette varmaankin ollut hyvin terve?

PERÄKORPI. Niin kun pukki.

KYLÄ-MAIJA. Päällekin päin sen toki näkee. Ja mitäpä tarvitsee olla kipeä, enempää kuin laihakaan sellaisen, jolla on kyllä kädestälähtevää ja aitankatot notkuvat sian- ja lehmänreisien painosta. Lihovatpa ne köyhemmätkin! Tuokin Rantaurilan Antti, sellainen kitukontti kun on ollut koko elämänsä ja nyt on lihonut ja paisunut kuin rovasti. Ja sillä on vielä velkaakin.

PERÄKORPI. Tuota, älä nyt huoli niistä veloista...

KYLÄ-MAIJA. Niin, kyllähän minä sen tiedän, ettei te kärsi ämmäin juoruja, te kun olette niin kovin siivo ja rehti. Mutta sanon minä sen vaikka kenelle, että velkainen talo se on Rantaurila ja komeita vaan ollaan, tyttäretkin niin ylöllisesti, etteivät enää nenäänsä niistä ollenkaan paljain käsin, ei toki! Nenäliinat ja nästyykit pitää olla niin trykätyt ja stärkätyt jotta...

PERÄKORPI. Tuota noin, niistäköön nyt nenänsä kuinka itse parhaaksi näkevät, mutta mulla oli aikomus sulle puhua...

KYLÄ-MAIJA. Noo, noo niin, puhukaa vain, ei suinkaan teillä olekaan paljon ketään, jolle puhuisi sydämensä kipuja, kun Miinakin on niin nuori ja emännän Jumala korjasi pois. Ja vaikka mä sen itse sanon, niin kyllä mulle sopii puhua ja uskoa asiansa, ne ovat mulla niin kuin haudassa, niin jus-tiin kun haudassa! Vaikka minua juoruämmäksi sanotaan, niin kyllä yksi on joka tietää!

PERÄKORPI (Itsekseen tuskaisena.) Perhana kun saisi suunvuoroa, että pääsis alkuun.

KYLÄ-MAIJA. Mulla on paljon sydänystäviä parempain ihmisten joukossa, oikein pitäjään komeimpia emäntiä ja on isäntiäkin, vaikka mä sen itse sanon. Köyhä minä olen ja kulkevainen, mutta on mulla, Jumalan kiitos, oma mökki päälläni enkä ole ikänä saanut penniäkään vaivaishoidosta. Ja jos minä kaikki sanon, kun kerran näin sattuu puheeksi tulemaan, niin olisin minä sen jälkeen, kun Mikkivainajasta leskeksi jäin, saanut montakin miestä, mutta Maija ei huoli kaikista vedentuomista. Kissa! Minä elän kunniallisena leskenä niin kun pyhä Paavali. Minä sanoin tässä tuonaan yhdellekin...

PERÄKORPI (Huutaen.) Ja minä sanon sinulle, jos kuulla maltat, että minäkin olen nyt aikonut ottaa akan.

KYLÄ-MAIJA (Innokkaasti:) Tekö? Oikeinko itsellenne? No mikä on sen onnellisen valitun nimi, joka saa (viittaa kädellään ympäri huonetta) nämät kaikki ja pääsee tähän emännäksi lylytteleeseen? Voi juutas, vai jo te nyt viimeinkin... No kylläpä sille ihmiselle, joka pääsee kaiken tämän tavarain ja komeuden päälle, kylläpä sille, mä sanon, Jumalan siunaus vuotaa kuin viina leilistä, ha ha haa. Kuka se on, rakas lautamies?

PERÄKORPI (Myhäillen.) Enhän minä ole lautamies.

KYLÄ-MAIJA. Noo, mitä sillä on väliä! Parempikin te olette kuin moni lautamies, paljonkin parempi kun esimerkiksi tuo Järvensivun lautamies, jolla on niin kauhea velka selässänsä. Kuinkahan ei teitä olekin pantu lautamieheksi? Eivät ne ole, raukat, ymmärtäneet (Käsiä yhteen lyöden.) Mutta taikkama! Teidän emäntä vainajan isä oli lautamies? Meikeinhän se on sama jos te olisitte: (Vakuuttavasti.) Minä sanon teitä lautamieheksi, vihastukaa jos tahdotte! Lautamies teistä kuitenkin tulee kun te olette niin viisas, ja rikas, ja pulska (Yhä enempi mielistellen:) Mutta mikä on sen kullannuppeloisen nimi, sen autuaan lapsen, joka pääsee näiden tavarain haltiaksi?

PERÄKORPI. Minä meinasin sulle puhua...

KYLÄ-MAIJA (Käsiä yhteen lyöden.) Mulle puhua!? Ettäkö minua? Eihän te leikkiä laske? Ei saa pilata köyhää! Meinaatteko oikein todella?

PERÄKORPI. Eei, minä vaan ajattelin että sinä olisit sopiva —

KYLÄ-MAIJA. Voi taivas! Oikeinko todella?

PERÄKORPI. Niin tuota, älä nyt huuda, minä arvelin vaan että sinä olisit tottunut —

KYLÄ-MAIJA. No niin! Kyllä minä sen sanon, vaikkapa kohta omalla, syntisellä suullani, että jos minä tulen teille emännäksi, niin heiluman täällä pitää joka paikka. Kamarin lattiaankin minä pesen ja sen pitää kumaata niin kuin pukaali kun me molemmat yhdessä veisaamme sitä virttä, kuinka se nyt olikaan?... Maa ... maa...

PERÄKORPI (Syrjään.) Nyt se vietävä luulee, että minä aijon emännäkseni häntä itseänsä! Mitähän lempoa tästä vielä tulee?

KYLÄ-MAIJA. Niin niin, näinpä se olikin (veisaten) Maa-aha-ha su-huur jaa-ha-ha-havaraa, jaa ka-haik se-hen ta-havaraa... ["Maa suur' ja avara ja kaikk' sen tavara."] Niin se oli. Eikös mulla ole vielä korea äänikin kun mä taidan niin kauniisti lurajuttaa? Eivät ne tämän aikaiset enää moni niin osaa, huutavat vaan ja mylvivät niin kun härät. Mutta voi paikkaa jos meistä tulis vielä pari! Kukas sitä olisi uskonut vielä äsken, kun minä tulin pitkin kylänraittia kantaen selässäni tuollaista rumaa reppua! Mutta niin muuttuu maailma. Kuka, kuka olisi äsken uskonut että Maijasta tulee yht'äkkiä morsian ja että täällä ruvetaan kullaksumaan, ihan niin kun pyykkiiä vain, hi hi hii!..

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.